

Gordijski vozle: fonetične značilnosti nove frigijščine

Aljoša Šorgo, Universiteit Leiden

Prve gotove sledi Frigijcev je v Anatoliji moč najti od 8. stoletja dalje, ko ustanovijo kraljestvo s prestolnico Gordij (gr. Γόρδιον, današnji Yassihüyük). Glede na pričevanja klasičnih zgodovinarjev naj bi bili pred migracijo v Anatolijo Frigijci, ki so se takrat imenovali »Briges«, sosedje Makedoncev. Frigijsko kraljestvo so okoli leta 695 pr. n. št. oplenili Kimerijci, kasneje pa je bilo območje pod oblastjo Lidije (7.-6. st.), Perzije (6.-4. st.), Aleksandrovega imperija (4. st.), Pergamona (2. st.), dokler ni v zadnjem obdobju rimske republike postalo del province Azije. Frigijci so v sodobnih virih nazadnje omenjeni v začetku 5. st. n. št.: Selenas, naslednik Vulfile na čelu gotske cerkve, je bil po materini strani Frigijec.

Starofrigijski napisi (8. – 4. st. pr. n. št.) so zapisani v domači abecedi, novofrigijski napisi (2. – 3. st. n. št.), večinoma gre za kletvene formule na nagrobnih kamnih, pa so zapisani v grškem alfabetu.

Starofrigijski glasovni sistem

	labial	dental	alveolar	palatal	velar	
nezvoneč	/p/ <p>	/t/ <t>			/k/ <k>	
zvoneč	/b/ <b>	/d/ <d>			/g/ <g>	
zlitnik		/ts/ <↑>, <ś>				
pripornik		/s/ <s>, /s:/?				
nazal	/m/ <m>	/n/ <n>, /n:/?				
rezonant			/r/ <r>, /l/ <l>			
polvokal				/j/ <y>, <i>	/w/ <v>	

Razvoj iz stare v novo frigijščino

- Dolga diftonga /āi/ in /ōi/, ki sta omejena le na zadnji zlog, se skrajšata v /ā/ in /ō/;
- /ō/ se dvigne v /ū/;
- vsi dolgi vokali so skrajšani: vokalna dolžina preneha biti fonološko pomembna;
- poseben razvoj -ōis, končnice dajalnika množine o-debel, v glas, ki je v novi frigijščini zapisan <ω>;
- v obdobju nove frigijščine še monoftongizacija diftonga /ei/ v [ē].

Novofrigijska kletvena formula, protaza

ῑος	νι	σε̄μοῡν	κ̄νοῡμαν̄ει	κᾱκοῡν	ᾱδᾱκε̄τ
yos	ni	semōyn	knumaney	kakon	ad dāket
*h ₁ ios	ni	kemōin	knum(ə)ne _i	kakom	h ₂ ed=d ^h eh ₂ ket
nom. sg.	/	dat. sg.	dat. sg.	ak. sg.	3sg. akt. sek.
'kdor	(čl.)	temu	grobu	slabo	Stori'

Novofrigijska kletvena formula, apodoza

μ̄ε	ζε̄με̄λω̄ς	κε̄	δε̄ω̄ς	κε̄	τῑη̄	τῑτε̄τῑκε̄με̄νο̄ς	εῑτοῡ
me	↑emelōys	ke	deōys	ke	tivey	ti tetikmenos	eytu
*me	d ^h g ^h emelōis	k ^w e	d ^h h ₁ sōis	k ^w e	di _{ue} i	di=dedikmenos	h ₁ e _i tu
	dat. pl.		dat. pl.		dat. sg.	nom. sg. perf. med. ptcp.	3sg. imperativ
'med	zemljani	in	bogovi	in	od Zevsa	preklet	naj postane'

Geminacija – relativna kronologija

- 1) asimilacija zadnjega konzonanta v predlogu (e.g. *αδ Τη > ατ Τη; *αδ βερετ > αβ βερετ)
- 2) predloga αδ in ττ pred glagoli postaneta preverba (e.g. *αβββερετ > αβββερετ);
- 3) sestava kletvene formule;
- 4) prvi novofrigijski zapisi;
- 5) izguba geminacije znotraj besede (e.g. αδδακετ > αδακετ);
- 6) izguba asimiliranega zadnjega konzonanta (e.g. ατ Τη > α Τη).

Zaporniki v kodi

Razen v predlogih pred vokalom in v glagolski končnici -τ se zaporniki v kodi ne pojavijo. Zaporniki v kodi se prilikujejo naslednjemu konzonantu, posledična geminata pa se občasno poenostavi. To lahko pojasnimo, če so bili končni konzonanti najprej fonetično neizpuščeni. Glagolska končnica -τ je v paradigmo najverjetneje ponovno vnesena po analogiji s svojim predvokalnim alomorfom.

Nazali v kodi

Vokali pred končnim nazalom so nazalizirani, kar jih centralizira. Glas, ki ob tem nastane, najverjetneje [ə]~[ø], nima ustreznika v grškem alfabetu, zato je zapisan nekonsistentno.

Argumentacija:

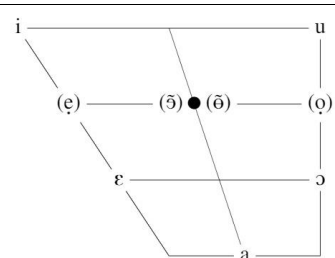
- ~16% vseh zapisov končnice tožilnika o-debel ima nepričakovano obliko;
- nazali so fonetično zaporniki, zato lahko njihovo šibitev in posledično nazalizacijo vokalov razumemo na enak način kot razvoj končnih zapornikov;
- končni -μ v frigijsščini ni dovoljen, zato sta morali obliki σεμουμ in αδδακεμ zapisovati nekaj drugega kot -m#;
- /nm/ se v stari in novi frigijsščini sinhrono realizira kot /m(:)/, najverjetneje tudi preko besedne meje, zato αδακεν με skoraj zagotovo ne predstavlja [adakenme];
- nepričakovani κνουμμανει °44, κν[ου]μμανει °53, [κνο]υνμανει °101, κνουμμανει °105 (za κνουμμανει) so najverjetneje poskusi zapisa nazaliziranega vokala, ki je nastal med dvema nazaloma.

Likijščina

- V likijščini so vsi končni zaporniki izgubljeni;
- nazalizirana vokala /ē/ in /ā/ sta občasno dvignjena v /i/ in /u/;
- končna sekvenca -VN# je po naglasu sinkopirana in se realizira kot [ŋ] = [əŋ] ~ [ø].

Novofrigijski glasovni sistem

	labial	dental	alveolar	palatal	velar
nezvoneč	/p/ <π>	/t/ <τ>			/k/ <κ>
zvoneč	/b/ <β>	/d/ <δ>			/g/ <γ>
pripornik		/s/ <σ> /z(:)/ <ζ>			
nazal	/m/ <μ>	/n/ <ν>			
rezonant			/t/ <ρ>, /l/ <λ>		
polvokal				/j/ <ι>	/w/ <ου>, <ο>

Povzeto po: Šorgo, Aljoša. 2018. Sound Changes from Old Phrygian to New Phrygian. Članek za konferenco Beyond All Boundaries, Anatolia in the 1st Millenium B.C., Ascona, Švica, 17. – 22. 6. 2018.